

15 Temmuz Yeni Türkiye'nin Cemresi

Cevat ÖZKAYA

15 TEMMUZ YENİ TÜRKİYE'NİN CEMRESİ

15 Temmuz Yeni Türkiye'nin Cemresi

Önemizdeki zamanların çok da sakin olacağı beklenmemelidir. Çünkü Türkiye dünya sahnesinde hak ettiği yeri almak, hafızasında meydan gelen kopukluğu onarmak istiyor; hafızası ile tabii havzası arasında yeniden güçlü bağ kurmak istiyor. Bu talepler tabii olmasına rağmen eski, uslu, emir kula, hazırlanan planlar uygulayıcısı, ileri karakol rolündeki, satılık Türkiye'nin devamını isteyen güçlerin engellemeleri, komploları bitmeyecek...

Cevat ÖZKAYA

Türkiye'nin yakın dönem siyasi hayatında askeri darbelerin çok tayin edici fonksiyonlar ifa ettiği açıkça görülür. Toplam ömürleri bir yılı bile bulmayan Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası ve Serbest Fırka denemelerini say-

mazsak, Cumhuriyet'in kuruluşundan 1946'lara kadar Türkiye 33 yıl tek parti yönetimiyle idare edilmiştir. 1946'da CHP'den istifa eden dört milletvekilinin kurduğu Demokrat Parti'nin 1950'de yapılan seçimlerde iktidara gelmesiyle Türkiye'nin siyasi hayatı yeni bir evreye girmiştir.

Yaklaşık 37 yıl iktidarda bulunan ve ülkenin siyasi hayatını, ekonomisini, bürokrasisini tek başına şekillendiren CHP'nin bu seçim yenilgisini hazmetmesi hiç kolay olmamıştır. Demokrat Parti'nin 1950-60 arası yapılan tüm seçimleri kazanması, CHP ve destekçilerinin seçim yoluyla iktidara gelme umutlarını kırmıştır. Bu andan itibaren de seçim dışı gayri meşru yollarla iktidara gelme yöntemini devreye sokmuştur. İlk uygulama da 1960 darbesidir. Halktan yeterli oyu alamayan ancak sivil-asker bürokrasiye hükim olan CHP'nin köşkırtması ve açık desteğiyle 27 Mayıs askeri darbesi yapılmış, halk oylarıyla seçilmiş DP iktidarı devrilmiş, başbakan Menderes -kendilerince ihreti

akem olsun diye- idam edilmiştir. Darbe döneminde hazırlanan Anayasa ile de, halkın oyuyla seçilmiş siyasi iktidarların kontrol altına alınması ve güçsüzleştirilmesi için gerekli bürokratik, yasal (I) düzenlemeler yapılmış, bir nevi bürokratik ve askeri vesayet rejimi/gölge iktidar oluşturulmuştur.

1960 Anayasası'yla oluşturulan düzen, seçilmiş gelen siyasi partilerin iktidar alanlarını daraltan bir hüviyet arz etmektedir. Seçilmiş siyasi mekanizmaların kullanması gereken iktidar alanının %60'ını atanmış bürokrasiye bırakan bir düzen yürürlüğe girmiştir. İktidar alanını genişletmeye çalışan ve seçim dışı iktidar kullanan güçleri güçletmeye çalışan, böyle bir niyet taşıyan her seçilmiş iktidar mutlaka askeri darbeye maruz kalmıştır! 1960'tan itibaren her on yılda bir yapılan darbelerle ve akabinde yapılan anayasal düzenlemelerle sistem -askeri ve bürokratik vesayetçiler/gölge iktidarlar/muktedirler- adına tahkim edilmiştir.

Böylece seçim yoluyla millî iradenin iktidar olma süreçleri hep engellene gelmiştir. Ayrıca, darbe yapma potansiyeline sahip en önemli güç olarak ordu siyasi sistem içinde müstesna bir konuma getirilmiştir. Ordu siyasi iktidarı emrinde

Devletin ve milletin değerlerinden bağımsız olmasının, hatta ona karşı kurgulanmasının bir zayıflık ve bir sıklık meydana getirdiğidir. Bu durumda devlet, halkın ideallerinin gerçekleştirilmesi için çalışmaktan ziyade, devlet iktidarını kullanan ve ondan yararlanan bir azınlığın menfaati istikametinde faaliyet gösterecektir. Ülke halkını bu azınlığın menfaati yönünde denetim altına almaya çalışacaktır. Bir grubun, millete rağmen oluşturulan bir dünya görüşünün destekçisi ve koruyucusu olarak teşkilatlanan devletin, iktidar olmak isteyen başkaca grupların ele geçirilecek hedefi haline gelmesi anormal ama beklenmesi gereken bir durumdur.

bir kurum olmaktan ziyade, sivil iktidarı -demoklesin kılıcı misali namıyla- denetleyen müstakil bir misyon edinmiştir. Ordunun siyasi sistem içindeki bu tayin edici rolü, onu, siyasal iktidar sahibi olmak isteyenlerin etki altına almaya çalıştığı, kullandığı bir partnere dönüştürmüştür.

Nitekim 15 Temmuz 2016 gecesi ordudaki gücünü kullanarak darbe yapmaya çalışan ezoterik siyasi hareket de yaklaşık 40 yıl öncesinden orduya sızma faaliyetine başlamıştır. Ulaşıldığı noktada ordunun normal hiyerarşisinin dışında, örgüte bağlı bir hiyerarşi oluşturularak kurumu zayıflatmış/bypass etmiş ancak kendisi darbeye teşebbüs edecek kadar bir güçü kendi inisiyatifinde biriktirmiştir.

Burada asıl söylenmesi gereken, devletin ve milletin değerlerinden bağımsız olmasının, hatta ona karşı kurgulanmasının bir zayıflık ve bir sıklık meydana getirdiğidir. Bu durumda devlet, halkın ideallerinin gerçekleştirilmesi için çalışmak yerine, devlet iktidarını kullanan ve ondan yararlanan bir azınlığın menfaati istikametinde faaliyet gösterecektir. Ülke halkını bu azınlığın menfaati yönünde denetim altına almaya çalışacaktır.

Bir grubun, millete rağmen oluşturulan bir dünya görüşünün destekçisi ve koruyucusu olarak teşkilatlanan devletin, iktidar olmak isteyen başkaca grupların ele geçirilecek hedefi haline gelmesi anormal ama beklenmesi gereken bir durumdur.

Türkiye'nin basın hayatının en önemli temsilcilerinden, *Hürriyet* gazetesinin eski sahibi Erol Simavi'nin basının gücüyle ilgili bir soruya verdiği cevap, devletin kurumlarının grup yarantına nasıl kullanıldığına güzel bir örnektir. Simavi: 'Basın, dünyanın diğer yerlerinde dördüncü kuvvet olabilir ama Türkiye'de birinci kuvvettir. Unutmayın, orduyu ihtilale basın hazırlar' demiştir.

Söylemek istediğimiz şudur: Devlet, milletin serbest seçimlerle iktidara getirdiği siyasi mekanizmaları işletmesi gereken bir yapıdır. Böyle olursa milletin devleti haline gelebilir. Aksi takdirde grupların hizmetkârı veya ele geçireceği bir hedef haline gelir ki Türkiye'de maalesef geçmişte olan budur.

15 Temmuz Darbe Teşebbüsü

15 Temmuz darbe teşebbüsü, önceki darbelere birtakım farkları olsa da, temelde önceden beri orduda varolan darbe geleneğinin bir devamıdır. Hatta AK Parti iktidarının başlangıç döneminde cemaatle meydana gelen iç içe olmaya mecbur kalması, ordunun ve eklemli güçlerinin, seçilmiş iktidara yaptığı aşırı baskının bir sonucudur. İktidar, bürokraside belli bir ağırlığı bulunan bu kesimle bir nevi ittifak ilişkisi kurarak, kendini kısıktan korumaya çalışmıştır. AK Parti'nin iktidara geldiği 2002 yılının hemen akabinde başlayan 'Ayrılgı', 'Sarıktı' vb. darbe teşebbüsleri, 27 Nisan e-muhtırası AK Parti'yi kapatma davası ve Abdullah Gül'ün cumhurbaşkanlığının, hukuk haledilecek engellenmesi, iktidarı iş yapamaz hale getirme ve denetim altına alma denemeleriydi.

AK Parti'yi 2011 yılı sonuna kadar, bu organize yapıyla işbirliğine yönelen, ardi arkası kesilmeyen tehditler idi. Siyaseti vesayet altına almaya dönük bu tehditleri yapanlar 15 Temmuz darbesinin, klasik darbecilerin dışında bir ezoterik örgüt tarafından yapılmasını bahane ederek kendilerini temize çıkarmaya çalışıyorlar. Bu, salim akılla alay eden bir durumdur. Orduda ve eklemli güçlerde, darbeyi meşru gören bir gelenek olmasaydı, 15 Temmuz darbecileri bu kadar rahat bir şekilde darbe teşebbüsünde bulunamazlardı.

15 Temmuz'a giden süreçte, Türkiye'nin siyasi, ekonomik, güvenlik yapısında, siyasi kültür-

ründe önemli değişikliklerin olduğu açıkça görülür. 1994 yerel yönetim seçimleri ile başlayan, 'aile dış partiler'in iktidara ortak olma süreci, 2002 seçimleriyle merkez iktidarı ele alarak devleti yönetme hakkını kazandığı görülür. Bu, aralarında dikkate değer birtakım farklılıklar olsa da, DP-AP çizgisi neticede, CHP'den kopan bir geleneği ifade ediyordu. Aralarındaki mücadele en genel anlamda, bir nevi benzerlerinin mücadelesiydi.

'Aile dışı' bir gelenekten gelen AK Parti iktidarı karşısında, aralarındaki farkları bir kenara bırakarak konumlandılar. "Bir zamanların DP'si, AP'si hatta ANAP'ı elbette unutulmaz! Ama şunu da unutmayalım: DP-AP çizgisi neticede Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucu hüküm partisi CHP'den kopan bir geleneği temsil ediyordu" Süleyman Seyfi Öğün bu tespiti arkasından, bu partiler arasındaki mücadelenin, birbirine benzerlerin mücadelesi olduğunu söyleyerek, tarihin bunun sağlamasını yaptığını belirtir: "AK Parti'nin yükselişi karşısında, bir zamanlar saç saça, baş başa düşen bu partiler arasındaki farklar silindi ve anti-AK Parti kulvanında buluştular. Pek çoğu da zaten aslı yuvasına yani CHP'ye döndü. Veya CHP merkez sağ ile merkez solun toplanma adresi oldu."

'Aile dışı' bir siyasi partinin merkezi iktidara konumlanması ve bugüne kadar iktidarı dışı bırakılmış kitleleri merkeze taşımaya çalışması, kendisini her hâlükârda merkezi iktidarın doğal sahibi gören güçlerde alarm zilleri çalmasına neden oldu. Ve meşru, gayri meşru bütün imkânları kullanarak, gasp edilmiş varsayımları haklarını geri alma mücadelesine giriştiler. Bu bağlamda ezoterik bir yapılanma olan FETÖ örgütüyle bile işbirliğini meşru gördüler. Siyasetin meşru alanları dışında, siyasi iktidarı devirmenin yollarını aradılar ve hâlâ arıyorlar! Bu konuda batı kaynaklı ciddi bir destek buldukları da apaçık...

Bu ilkesiz ve ölçsüz muhalefete karşı siyasi iktidar, 15 Temmuz'da oluşan sosyolojiyi aktive etmek ve siyasi alanı bu aktivasyonla doldurmak suretiyle meşru bir karşılık verebilir. Cumhurbaşkanı Erdoğan, AK Parti'de bir tür 'metal yorgunluğu' olduğunu söyleyerek, bu aktivasyonun neden gereği gibi gerçekleştirilemediğini bir bakıma izah etmiştir. Karşılığında kadro değişikliğine gidileceğini ve taze heyecanların siyaset alanına sürüleceğini belirtmiştir.

15 Temmuz Darbe Teşebbüsünün Sonuçları

1. 15 Temmuz darbe teşebbüsünün sonuçlarının diğer darbelerle kıyaslanamayacak derinlikte olacağı ortak bir kanaat idi. Nitekim onduda yapılan değişiklikler, cumhurbaşkanlığı sisteminin getirilmesi, askeri eğitim sisteminin yeniden sil baştan şekillendirilmesi bu tahminlerin doğruluğunu teyit ediyor.

2. 15 Temmuz'da devlet kurumlarının halkın yardımını talep ederek darbeyi önleme teşebbüsü müspet ve menfi yönleriyle üzerinde durulması gereken bir durumdur.

Öncelikle, itaat ve bîat kültürü ile yetişmiş diyerek, belli kesimler tarafından küçümsenmeye çalışılan bir halkın sokaklara dökülerek eli silahlı bir darbe girişimini

önlemesini alışılmış argümanların dışında değerlendirmeliyiz. Bu halk öfke, yakıp yıkmaya, vurup öldürmeden ziyade sükûnet ve kararlılıkla hareket etmiştir. Elbette cesur ve kararlı bir önderlikle birleşerek ülke büyük bir badireden kurtarılmıştır.

Küçük organize grupların tahrip edici eylemleriyle, bu ağırbaşlı, kararlı eylem türünü karşılaştırarak, siyasal eylemin neliği ve nasılığı üzerinde yeniden düşünmeliyiz.

İkinci olarak, toplumu sadece toplumsal mühendisliğin malzemesi şeklinde düşünen, onun dinamizmini, enerjisini değerlendirmek yerine

İlkesiz ve ölçsüz muhalefete karşı siyasi iktidar, 15 Temmuz'da oluşan sosyolojiyi aktive etmek ve siyasi alanı bu aktivasyonla doldurmak suretiyle meşru bir karşılık verebilir. Cumhurbaşkanı Erdoğan, AK Parti'de bir tür 'metal yorgunluğu' olduğunu söyleyerek, bu aktivasyonun neden gereği gibi gerçekleştirilemediğini bir nevi izah etmiştir. Karşılığında kadro değişikliğine gidileceğini ve taze heyecanların siyaset alanına sürüleceğini belirtmiştir.

engellemeyi isteyen kesimlerin de bu yaklaşımlarını yeniden düşünmelidirler!

3. Halkıyla zıtlılaşan devletin, derinlikli kurumlara sahip olamayacağını göstermiştir 15 Temmuz. Toplumsal direncin görkemi karşısında kurumsal zafiyet açık etmiştir. Kurumsal krizin doğurduğu boşluğu toplumsal güçler doldurmuştur. Bu eylem/direnç sırasında ortaya çıkan toplumsal güçlerin değerleri ve yönelimleri dikkate alınarak kurumlar yeniden dizayn edilmelidir!

4. Devlet mekanizmalarının bir şekilde organize olması, oluşan zafiyetti gidermesi sürecinde asıl dikkate alınması gereken, toplumsal travmanın nasıl atılacağı meselesidir. Dini görünümü bir költ yapıyla ilişkili olan bu darbenin sonucunda, dini düşünceden cemaat yapılarına kadar her şeyi yeniden düşünme sorumluluğumuz vardır. Dini iddialarla/ideallerle yola çıkmış bir grubun, bu coğrafyanın ortak hissiyatını ve değerlerini paylaşan insanlara ateş açması, bir nevi savaşması gerçekten kritik edilmesi zorunlu bir sapmadır, çıldırma halidir!

5. Bu topraklarda üretilen kalıcı değer ve geleneklerin kaynağı İslâm'dır. İslâm'ı dışlayarak hakiki ve kalıcı, sağlam hiçbir değer üretilemez bu coğrafyada! Ancak İslâm'ın sahih sesinin toplumun bütün kesimlerine ulaşmasını engelleyebilecek her türlü oluşuma -dini olanlar da dâhil- dikkat etmeliyiz. Sahici dini söylemin topluma ulaşmasını engelleyen ve dini araçsallaştıran oluşumları öncelikle dindarların anlaması ve dışlaması gerekir.

6. 15 Temmuz sonrasında başlayan yargılama sürecinde mağduriyetlerin olmaması talep edilir. Ancak bu çağda bir yargılamanın hiç mağduriyete sebebiyet vermemesi, insan gücünün üstünde sıkıntılı bir durumdur! Mağdur olanları hak arama yollarının açık olması ve bir an evvel mağduriyetlerinin giderilmesi son derece hassas bir me-

seledir. Hak arama yollarının açık olması, mağduriyetleri araçsallaştıran, yapılan operasyon ve yargılamaları, bu mağduriyetleri öne çıkarak gölgelemeye, acıdırmaya gayret edenlerin önümü keşecektir.

7. 15 Temmuz darbe teşebbüsünün, büyük bir halk direnişiyle, bir nevi devlet-millet kaynaşmışlığıyla akamete uğratılmasında, başta cumhurbaşkanı Erdoğan'ın, başbakan Yıldırım'ın ve muhalefet parti lideri olarak Bahçeli'nin gösterdiği cesareti, basireti, kararlı, olumlu de kuşanmış tavırları olağanüstü önemdedir ve Türkiye siyasi tarihinde kayda giren siyasi önderliktir. Bilhassa Erdoğan'ın liderliği, devletin yeniden yapılanması ve toplumsal travmanın atılmasında merkezi bir önemi hatırdır. Ancak bu, kurumların ve kişilerin, bütün sorumluluğu Erdoğan'ın üzerine atarak kenara çekilmesini gerektirmez.

8. Erdoğan'a sahip çıkmak adına, sadece onu gündem yaparak farkına varılmadan yalnızlaştırılması hiç doğru değildir. Erdoğan'ı savunurken, bütün okları onun üzerine çevrilmesine neden olabilecek yandaşmacı üsluplardan uzak durulmalıdır! Bu, hem hukuken hem siyaseten hem de insani olarak gereklidir.

15 Temmuz'un yeni 'Türkiye'nin cemresi' olacağını cumhurbaşkanı Erdoğan söyledi. Bu, hepimizin temennisidir. Türkiye son on beş senede geçirdiği ciddi toplumsal, ekonomik ve siyasal dönüşümün kurumsal karşılığını inşa etmelidir. Önümüzdeki zamanların çok da sakin olacağı beklenmemelidir. Çünkü Türkiye dünya sahnesinde hak ettiği yeri almak istiyor. Halifasında meydan gelen kopukluğu onarmak istiyor; hafızası ile tabii havzası arasında yeniden güçlü bağ kurmak istiyor. Bu talepler tabii olmasına rağmen eski, uslu, emir kulu, hazırlanan planlar uygulayıcı, ileri karakol rolündeki, statükocu Türkiye'nin devamını isteyen güçlerin (ABD, AB, NATO, Almanya, İsrail, İngiltere, yerli müktedirler) engellemeleri, komploları bitmeyecek... Yakın bir zamanda çok sakin bir iklim yaşayamayacağımızı söylemek yanlış olmasa gerek.

Evet, Türkiye'nin, herhangi bir vesayetin değil hepimizin Türkiye'si olması için hiç durmadan, sorumluluklarımızı kimseyle havale etmeden, düşmanın merhametine güvenmeden, her şeyi kontrolümüzde alarak, imanı ve fîli şuurla mücadele elzemdir; bu toprakların, insanlığın, ümmetin beklentisi, umudu olan dinliş ve mücadele...